

O NEKIM OSNOVNIM PITANJIMA NAŠE DOKTRINE I STRATEGIJE ORUŽANE BORBE

FAKTORI KOJI BITNO OPREDELJUJU NAŠU STRATEGIJU ORUŽANE BORBE

Kao što o definiciji, predmetu i sadržaju strategije oružane borbe postoje različita gledanja u svetu pa i kod nas, još više su te razlike kad je reč o faktorima koji bitno opredeljuju jednu strategiju oružane borbe. Razlike se manifestuju u dva pravca. Jednom, u definisanju samih faktora, odnosno u određivanju koji su to faktori i, drugom, u odmeravanju značaja koji svaki od njih ima u formiranju određenih strategijskih kategorija, postavki i principa. Razlike u definisanju faktora koji opredeljuju strategiju oružane borbe najčešće su posledica različitih aspekata sa kojih se prilazi pitanju. Tako, na primer, kad se strategija oružane borbe razmatra sa najšireg teoretskog stanovišta, onda se kao bitni faktori koji je opredeljuju tretiraju: ljudski, materijalno-tehnički, prostor i vreme, dakle, faktori koji u najširem smislu opredeljuju karakter i fizionomiju oružane borbe u celini. Razume se da oni utiču i na strategiju, ali posredno. Međutim, faktori koji bliže opredeljuju fizionomiju strategije oružane borbe i kroz koje, u stvari, konkretnije specificirano deluju i pomenuti faktori oružane borbe, mislim da se u našim uslovima mogu svesti na sledeće:

- unutrašnja i spoljna politika zemlje;
- geostrategijski položaj SFRJ;
- mogući agresor, uslovi u kojima može doći do agresije i njene vojne karakteristike;
- koncepcija odbrane zemlje i njeni fundamentalni zahtevi strategiji oružane borbe.

Konkretno posledice, načini i stepen uticaja ovih faktora, svakog posebno i svih zajedno, na izgradnju i definisanje naše strategije

oružane borbe zahteva posebnu i obimnu obradu. Ovom prilikom ograničiću se samo na nekoliko komentara za koje smatram da su u ovom momentu od nešto većeg interesa.

Unutrašnja i spoljna politika zemlje nedvojbeno je prvi faktor koji svestrano, direktno i indirektno utiče na izgradnju strategije oružane borbe. Podsetio bih na nekoliko značajnijih vidova i specifičnih sfera toga uticaja kod nas.

Filozofija i politika nesvrstavanja u spoljno-političkoj orijentaciji deluju dvojako na strategijsko-politički položaj naše zemlje, a preko toga i na izbor strategije oružane borbe. Takva politika je u savremenim uslovima bitna pretpostavka potpune nezavisnosti, slabode ponašanja, izgradnje unutrašnjeg društveno-političkog i ekonomskog sistema. Ta činjenica, pored mnogih drugih prednosti kao što su međunarodni ugled, moralno-političko jedinstvo naroda i narodnosti naše zemlje, stvara i najpovoljnije objektivne uslove za izgradnju efikasnog sistema opštenarodne odbrane, koji našoj strategiji oružane borbe stvara izvanrednu šansu da se realno iskaže u funkciji odvratanja. S druge strane, nesvrstana politika deluje na našu strategiju u tom smislu što je ona stalna smetnja politici dominacije sa pozicija sile svugde u svetu posredno, a u ovom našem regionu direktno i vrlo konkretno, pa je, zbog toga, predmet čestih pritisaka različitih formi i intenziteta.

Geostrategijski položaj Jugoslavije, njegove strategijske karakteristike, uži i širi značaj i uticaj na izgradnju i razvoj naše strategije često su predmet raznih, pa i javno prezentiranih procena, obrada i svakojakih špekulacija, nekad dobronamernih a nekad i onih koje to nisu. Iako neke od tih špekulacija verovatno zaslužuju posebnu pažnju, ne bih se ovde na tome zadržavao.

Prostor SFRJ bitno utiče na izgradnju i definisanje naše strategije oružane borbe na dva osnovna načina. Prvi, kroz njegov oblik, veličinu, orografsko-hidrografske karakteristike, sveukupni ljudski i materijalni potencijal i, drugi, kroz njegov strategijski položaj u međunarodnim relacijama, izražen preko raznovrsnih interesa za njega svih relevantnih međunarodnih vojno-političkih faktora, a, pre svega, postojećih vojno-političkih grupacija.

Iz cele te oblasti uticaja geografsko-strategijskog položaja SFRJ na našu strategiju oružane borbe — što je, svakako, tema za sebe — ograničio bih se da ukažem samo na nekoliko bitnijih zaključaka koji proizlaze iz čisto teoretskih procena već dobro poznate geostrategijske faktografije:

— svaka promena vojno-političkog statusa SFRJ, bez obzira na kakav način i u kom stepenu izvršena, značajno bi poremetila postojeći odnos snaga u Sredozemlju i u Evropi;

— geostrategijski značaj jugoslovenskog prostora za postojeće vojno-političke grupacije izražava se i meri na dva načina — šta bi se njegovim posedovanjem ili kontrolisanjem na određen način strategijski dobilo u odnosu na suprotnu vojno-političku grupaciju, odnosno šta bi se strategijski izgubilo ako bi to isto druga strana ostvarila. Ono što je iz ovoga domena od posebnog značaja jeste činjenica da jugoslovenski prostor nema isti geostrategijski značaj za dve najveće svetske vojno-blokovske grupacije. Za takav zaključak nisu potrebne neke osobito stručne procene. To je očigledno za svakoga ko se makar samo i u domenu teorije bavi razmatranjima geostrategijskog položaja pojedinih regiona u svetu.

Poznato je iz istorije, a što važi i danas, da je *jasno identifikovanje mogućeg protivnika* jedan od bitnih zadataka strategije, a istovremeno i neophodna pretpostavka njenog definisanja. Međutim, logična i jedino mogućna posledica naše unutrašnje i spoljne politike jeste da naša strategija unapred ne fiksira niti može da fiksira agresora. To, naravno, ima veoma značajnih reperkusija na izgradnju strategije oružane borbe. One se ispoljavaju ne samo u oblasti konkretnog strategijskog planiranja upotrebe oružanih snaga (manje fiksnih bitnih elemenata zahteva veći elasticitet, itd.), već i u svim drugim oblastima počevši od pripreme oružanih snaga (naročito u domenu komandovanja, organizacije, opremanja i obučavanja) pa do strategijskih principa vođenja oružane borbe.

Na prvi pogled to može izgledati kao veliki hendikep u preciziranju bitnih postavki naše strategije. Do izvesne mere to i jeste, ali ta okolnost ima i nekoliko veoma pozitivnih uticaja. Naime, u celini ona upućuje na veći elasticitet, širi rezon, veći spektar realnih mogućih alternativa. Ako se to uporedi sa istorijskim iskustvima, onda će se lako videti da su prednosti skoro uvek bile na strani onih strategija koje su bile elastičnije i koje su pružale širi izbor mogućih povoljnih rešenja.

To, naravno, ne znači da naša strategija nije u stanju da predvidi osnovne opšte i posebne uslove moguće agresije na Jugoslaviju, njene moguće ciljeve i bitne vojne karakteristike i da, u skladu s tim, izgrađuje svoje sopstvene principe postupanja. Naprotiv, ona to može i čini je i bez konkretnog definisanja agresora, danas je moguće predvideti bitne karakteristike svake agresije, njene moguće političke okvire i osobito njene vojne karakteristike, bez obzira sa koje strane ona došla. Da to nije samo fraza kojom se pokušava

kamuflirati neka politička igra, već naš stvarni pogled, način mišljenja i način praktičnog postupanja, javno je demonstrirao i za svakog ozbiljnog vojnog stručnjaka vrlo uverljivo dokazao manevar »Sloboda-71«.

Svaka koncepcija vođenja rata u celini u savremenim uslovima daje opšte i posebne okvire na kojima se izgrađuje strategija oružane borbe. Naša koncepcija opštenarodne odbrane čini to na svoj specifičan način. Te specifičnosti su raznovrsne i proizilaze kako iz mnogih najvažnijih faktora koji su nju opredelili, tako i iz njenih bitnih karakteristika. Za ovu priliku ograničio bih se da istaknem samo one suštinske postavke koncepcije opštenarodne odbrane koje do te mere opredeljuju našu strategiju oružane borbe da, u stvari, istovremeno predstavljaju njen sastavni deo i to onaj bazični. Evo tih postavki:

1. *Oružana borba sa svim drugim oblicima svenarodnog otpora čini nerazdvojno jedinstvo.* Iako je ova postavka naše koncepcije prevažno namenjena strategiji, ona se mora i jedino uspešno može realizovati kroz primenu na svim nivoima i u svim domenima vođenja rata. Iskustva sa manevra »Sloboda 71« su u tom pogledu bogata i raznovrsna. Ono što smatram najvažnijim u njima jeste:

— nije moguće uspešno primeniti našu koncepciju odbrane, osobito u uslovima teške agresije kakva se proigravala na manevru, bez punog razmaha svih vidova svenarodnog otpora i njihovog vrlo preciznog usklađivanja i povezivanja sa oružanom borbom u jedinstvenu nedeljivu celinu i to na svim nivoima delovanja i na svakom mestu;

— treba još dosta učiniti kako na planu iznalaženja svih mogućih formi otpora i njihovog optimalnog razvijanja, tako isto i na planu njihovog usklađivanja sa oružanom borbom koje bi trebalo da se organizacijski i komandno postavi i uvežba do automatizma.

2. *Oružana borba je glavni i najvažniji oblik vođenja opštenarodnog odbrambenog rata.* Ona je to ne samo kad je reč o ratu u celini već i u svim njegovim fazama, na svim nivoima, na svim mestima, uključujući i pozadinu agresora. Najvažniji preduslov da bi se i svi drugi vidovi otpora mogli do kraja razviti i dati optimalne rezultate jeste uspešna oružana borba.

• Ovo je neophodno jasno i nedvojbeno istaći iz dva razloga. Prvo, zbog toga što se ponegde susreću i mišljenja koja druge vidove otpora za određene uslove stavljaju ispred oružane borbe, iako je celokupna istorija, uključujući i sve najnovije događaje, u tom pogledu nedvosmisleno dokazala da bez oružane borbe nema slamanja agresije ili bez spremnosti na oružanu borbu nema ni odvrćanja

od agresije. Drugo, zbog izuzetno značajnih praktičnih konsekvenci koje proizlaze iz te postavke a odnose se na celokupne pripreme društva i njegovo organizovanje za rat, posebno na definisanje mesta i uloge oružanih snaga zemlje.

3. *Prvenstveno oslanjanje na sopstvene mogućnosti bitna je postavka koncepcije utkana i u temelje naše strategije oružane borbe.* To se odnosi ne samo na ukupnu orijentaciju već i konkretnije na ljudske i materijalne mogućnosti zemlje za vođenje dugotrajnog rata. Još određenije, od naše sposobnosti da sopstvenim snagama organizujemo i uspešno vodimo odbrambeni rat u najvećoj meri zavisi vrsta i obim materijalne i moralno-političke pomoći koju bi mogli očekivati i dobiti.

IZBOR OBLIKA ORUŽANE BORBE

Jedno od prvih pitanja na koje treba da odgovori svaka, pa i naša strategija jeste izbor oblika oružane borbe. Faktori koji utiču na izbor oblika oružane borbe su u osnovi isti oni koji opredeljuju strategiju u celini. Svi oni se u svojoj ukupnoj povezanosti, u krajnjoj liniji, mogu izraziti kroz odnos snaga. Zbog toga se kroz analizu odnosa snaga, posebno strukture toga odnosa, dolazi do saznanja i argumenata koji opredeljuju izbor oblika oružane borbe.

Pre same analize odnosa snaga, mislim da je korisno reći nešto o našem savremenom poimanju toga problema. Ono što predstavlja polaznu osnovu i okvir svih razmatranja jeste da u proceni opšteg odnosa snaga na našem ratištu treba uzimati u obzir sve one faktore koji će, na određen način, učestvovati u ratu na našoj strani a ne samo vojni faktor, dok na strani agresora treba uzimati u obzir samo one konkretne snage koje on može angažovati na našem ratištu. Samo takav osnovni okvir procene može dati realnu sliku opšteg odnosa snaga. Razume se, nemoguće je potpuno precizno predvideti koliko bi eventualni agresor mogao angažovati snaga na našem ratištu, jer to zavisi od mnogih elemenata veoma promenljive prirode. To je pogotovo nemoguće kad se zna da naša strategija ne fiksira unapred konkretnog agresora. Međutim, ono što se dosta sigurno može predvideti i to na osnovu iskustava savremenih agresija kao i vojnih doktrina koje ih pripremaju ili izvode, jesu glavni okvir i osnovne karakteristike mogućeg opšteg odnosa snaga na našem ratištu, što je sasvim dovoljno za preciziranje bitnih faktora koji opredeljuju izbor oblika oružane borbe.

Polazeći od pretpostavke najtežih i za nas najnepovoljnijih, ali realno mogućih uslova agresije, prema kojima se prvenstveno i de-

finiše strategija, bitne karakteristike opšteg odnosa snaga i njihov uticaj na izbor oblika oružane borbe bile bi, uglavnom, sledeće:

1. I u uslovima konvencionalnih borbenih dejstava agresor bi bio nadmoćan u savremenoj ratnoj tehnici, posebno avijaciji, tenkovima, transporterima, raketnom naoružanju i svakako u ukupnoj vatrenoj moći. Ta karakteristika odnosa snaga utiče na izbor oblika oružane borbe u smislu što orijentiše na izbegavanje frontalnog načina borbenih dejstava.

2. Mi bismo u svakoj vrsti agresije na SFRJ obezbedili nadmoćnost u živoj sili, jer ni jedan agresor nije u stanju da odvoji za naše ratište oružane snage tolike po broju koliko će naša koncepcija ratovanja angažovati našeg stanovništva. Ta karakteristika povezana sa prethodnom upućuje na takav oblik borbenih dejstava koji izbegava jaču koncentraciju slabije tehnički opremljene žive sile i orijentiše na raznovrsnost dejstava najšireg zahvata po prostoru i vremenu. Pomoću nadmoćnosti u živoj sili treba rešiti više opštih zahteva savremenog ratovanja, kao što su pokretljivost, istovremeni udar po svim strukturama i po celoj dubini agresora na našoj teritoriji, obezbediti dubinu zona u odbrambenim operacijama, unapred organizovati protivdesantnu odbranu i posesti rejone pogodne za desantiranje, itd. Svi ti zadaci upućuju na izbor onih oblika oružane borbe u kojima će nadmoćnost agresora doći najmanje do izražaja.

3. Uslovi pod kojima bi naša zemlja vodila rat — odbrana naše slobode, nezavisnosti, samoupravnog socijalističkog uređenja, borbene i slobodarske tradicije naših naroda, ratno iskustvo iz oslobodilačkog rata — svakako su, ako se ispune i neki drugi uslovi, objektivno vrlo povoljna pretpostavka izgradnje visokog borbenog morala kao najvažnijeg elementa odnosa snaga, iako fizički nemoćnog. Ta karakteristika odnosa snaga upućuje i istovremeno omogućava izbor takve ratne veštine čiji će se postupci veoma mnogo zasnivati na kvalitetima ljudskog faktora, kao što su visoki borbeni moral, veština, samoinicijativa, hrabrost i izdržljivost.

Iz analize osnovnih karakteristika odnosa snaga proizilazi da frontalni oblik¹ oružane borbe nije za nas najcelishodniji, jer bi

¹ Kad se govori o frontalnom obliku oružane borbe onda pod tim treba podrazumevati njegovo savremeno shvatanje — duboke prodore, isprekidane i obrnute frontove, veliku dubinu zone istovremenih taktičkih, operativnih i strategijskih sudara, itd. Ovo podvlačim zbog toga što je to danas vladajuće shvatanje u svetu, dok se, nasuprot tome, u našoj literaturi često susrećemo sa krivim, klasičnim, prevaziđenim tretiranjem tog oblika oružane borbe, onakvim kakav je u stvari poznat još iz vremena I, a u izvesnoj meri i II svetskog rata. Naime, događa se, verovatno u nameri da se jače istaknu prednosti našeg oblika oružane borbe, da se frontalni oblik prikazuje na nesavremen način, pa se onda tako prikazan kritikuje, čime se pravi loša usluga našoj ratnoj veštini.

upravo u takvom obliku osnovne prednosti agresora došle do najjačeg izražaja.

Pojedini elementi analize odnosa snaga ukazuju na partizanski oblik oružane borbe kao veoma pogodan. Međutim, usvojiti samo doktrinu partizanskog rata značilo bi dozvoliti agresoru da skoro nesmetano zauzme sve glavne rejone i objekte zemlje. Bilo bi apsurdno ne samo sa naše strane, s obzirom na snagu naše zemlje, njenog društva i njenih oružanih snaga, već i sa strane svakog drugog naroda, koji ima svoju državu i svoje oružane snage, da se unapred odrekne svake mogućnosti sprečavanja agresoru prodora u zemlju i da se suprotstavlja samo na partizanski način.

Najvažnije iznete poente iz analize relevantnih faktora, koji opredeljuju izbor oblika oružane borbe, pokazuju da je za naše uslove najcelishodniji onaj oblik koji će iskoristiti sve naše mogućnosti za pružanje frontalnog otpora agresoru istovremeno kombinovanog sa maksimalnim razvijanjem partizanskih dejstava u njegovoj pozadini, tj. *kombinovani oblik oružane borbe* kako se to obično zove u savremenom vojnoj teoriji².

Kombinovani oblik oružane borbe koji prihvata naša strategija kao dominantan oblik za uslove teže agresije, predstavlja takvu sintezu frontalnih i partizanskih dejstava koja nije njihov manje-više mehanički zbir, već čini jedinstvenu organsku celinu novog kvaliteta. Ima mnogo konkretnih elemenata koji dokazuju taj bitno novi kvalitet. Pre svega, kombinovani oblik oružane borbe u svim situacijama i u svim fazama rata uvek uključuje postojanje tri stvari:

1. Korišćenje svih mogućnosti za napadno-odbrambena dejstva u zahvatu fronta;

2. Maksimalno razvijanje dejstava u pozadini neprijatelja, pre svega ofanzivnih, što više u neposrednom ili posrednom sadejstvu sa dejstvima u zahvatu fronta;

3. Čvrstu kontrolu celokupne naše teritorije.

Uz to dejstva u zahvatu fronta u kombinovanom obliku oružane borbe nisu sasvim identična frontalnim dejstvima jedne armije, koja primenjuje isključivo taj oblik oružane borbe. Ako je, na primer, reč o odbrambenim dejstvima, sigurno je da će jedinice operativne armije koje dejstvuju u zahvatu fronta lakše izvoditi manevar udara u bok i pozadinu neprijateljskih snaga sa osloncem na naše snage koje dejstvuju u pozadini neprijatelja i u sadejstvu sa njima,

² Jedno vreme se u našoj vojnoj literaturi za takav oblik oružane borbe upotrebljavao termin »opštenarodni«, misleći prvenstveno na njegove vojne karakteristike. Međutim, to se nije uspelo odomaćiti verovatno zbog toga što se pod pojmom »opštenarodni« normalno podrazumeva društveno-politički karakter rata.

nego kad tih snaga u pozadini ne bi bilo. To isto vredi i za partizanska dejstva koja se drukčije izvode kad se oslanjaju i kad su povezana sa dejstvima na frontu, nego kad tih dejstava ne bi bilo.

Odnos dejstava u zahvatu fronta i u pozadini neprijatelja karakterišu dve značajne stvari:

1. U domenu strategije oni uvek čine jedinstvenu celinu, dok u oblasti taktike mogu biti povezani jedinstvenom zamisli i planom dejstava, ali mogu biti i relativno samostalni, osobito dejstva u dubljoj pozadini neprijatelja;

2. Težište dejstava u domenu strategije zavisi od perioda rata i, pre svega, od odnosa snaga, dok u taktici zavisi i od mesta i cilja dejstava.

Opređeljujući se za kombinovani oblik oružane borbe kao dominantan i usmeravajući celokupne pripreme zemlje i oružanih snaga prvenstveno na takav oblik, naša strategija ne isključuje mogućnost primene i drugih oblika u određenim uslovima. Pretežno frontalni — iako nikada ne samo frontalni i, naravno, ne frontalni shvaćen na klasičan način — kad to odnos snaga bude dozvoljavao. Kombinovani oblik oružane borbe omogućuje da se u izuzetno nepovoljnim okolnostima pređe težišno i na partizanski rat. Pri tome treba jasno podvući da bi takav prelazak bio izraz nužde, a ne ideal, kako to neki misle i zagovaraju. Ponovni prelazak na kombinovani oblik bio bi naša težnja koju bismo ostvarili čim bi se stvorili odgovarajući uslovi.

NAMETANJE SOPSTVENE DOKTRINE AGRESORU

Borba za nametanje svoje volje protivniku vodi se na različite načine. Najvažniji način je, svakako, borba za nametanje sopstvene doktrine ratovanja kao prvog, iako, naravno, ne i jedinog uslova pobeđe. Istorija svih ratova pokazuje da bez uspešno nametnute i do kraja ostvarene svoje doktrine ratovanja nema pobeđe. U tom pogledu su klasičan primer Napoleonovi ratovi. No, najpoučniji su ipak oni ratovi u kojima se sukobljavaju bitno različite koncepcije vođenja oružane borbe, kao što je naš NOR ili u savremenim uslovima rat u Vijetnamu. Očigledno je da bi Amerikanci relativno brzo dobili rat u Vijetnamu da su uspeali da nametnu svoju doktrinu oružane borbe, tj. frontalni oblik ratovanja. Međutim, Vijetnamci se nisu dali postrojiti u front i primiti takav oblik borbe, već su, obratno, svoj oblik oružane borbe nametnuli Amerikancima. Rezultat je poznat, iako rat još nije završen.

Kakvi su objektivni uslovi da naša strategija oružane borbe nametne agresoru našu doktrinu, odnosno obratno? Težnja svakog agresora je uvek bila da rat dobije što pre, kroz nekoliko strategijski odlučujućih sudara. To je pogotovo slučaj danas kad, iz poznatih razloga, preti opasnost komplikovanja situacije i prerastanja toka događaja izvan okvira koje je agresor predvideo i njegovih želja. Zbog toga bi svaki agresor i u agresiji na našu zemlju primenio doktrinu munjevitog rata. Šta, u tom cilju, agresor može objektivno postići? Svakako početnu inicijativu koju obezbeđuje početnim grupisanjem snaga, izborom oblika manevra, izborom vremena početka agresije.

Ono, međutim, što agresor ne može izbeći u sukobu sa doktrinom kombinovanog oblika oružane borbe jeste da su sve strukture i svi sistemi agresije stalan predmet napada naših snaga svugde tamo gde se budu pojavili na našoj teritoriji i svugde gde to naše mogućnosti budu dozvoljavale na njegovoj teritoriji. Agresor jednostavno ne može izbeći da bude napadnut po celoj dubini, jer smo mi za to organizovani i pripremljeni, a njemu je ta dubina potrebna kako zbog pothranjivanja i održavanja fronta, tako i zbog ostalih ekonomskih, političkih i vojnih ciljeva agresije. Agresor se mora braniti od tih napada i otvarati sve nove i neobičnije frontove borbe u svojoj pozadini. Na taj način agresor dolazi u nerazrešivu protivurečnost da sve dubljim prodorom u našu teritoriju — sve više širi front sukoba koji zahteva nove i veće snage. Koliko se dejstvima snaga na frontu više približava krajnjim objektima svojih isplaniranih operacija, toliko se više udaljava od glavnih ciljeva agresije. Nasuprot početnoj inicijativi agresora, naša strategija kombinovanog oblika oružane borbe postepeno nameće svoju volju agresoru o jednom mnogo sudbonosnijem pitanju, tj. pitanju doktrine oružane borbe i rata u celini. Tim putem se, u ovakvoj vrsti agresije, stvara drugi uslov pobeđe — munjeviti rat koji je agresor želeo da namegne i njime izvojuje brzu pobeđu *pretvara se u dugotrajan, iscrpljujući rat.*

Istorija je dokazala da su kombinovani i partizanski oblik oružane borbe uvek u stanju da nametnu agresoru svoju doktrinu ratovanja, naravno, uz uslov da su adekvatno pripremljeni i vođeni. To je objektivno zakoniti proces koji proizlazi iz prirode i neizbežnih obaveza vođenja osvajačkog rata na tuđoj teritoriji, suočenih sa stvarnim mogućnostima koje pruža doktrina kombinovanog ili partizanskog oblika rata. U tome leži objektivno zakonita istorijska šansa svih naroda koji se bore protiv agresije. Razume se, od subjektivnih sposobnosti zavisi kako će se i koliko efikasno koristiti ta objektivna zakonitost savremenih društvenih kretanja.

Principi u bilo kome domenu ratne veštine uvek su predmet rasprava sa različitih stanovišta. Nije mi namera da ovde nabrajam sve osnovne principe naše strategije oružane borbe, a još manje da razrađujem njihovu primenu. Želim samo da istaknem one principe naše strategije koji karakterišu njenu specifičnu fizionomiju.

Na prvom mestu istakao bih princip univerzalnosti. Taj princip u konkretnim praktičnim konsekvencama manifestuje se u nekoliko pravaca.

1. Naša strategija sadrži odgovor za sve ratne slučajeve u kojima bi se mogla naći naša zemlja, ali, pre svega, za najteže. To znači da je prvenstveno sračunata za slučajeve u kojima bi naša zemlja bila napadnuta od vrlo jakog, moderno opremljenog i za savremeni način ratovanja obučenog agresora, gde bi opšti uslovi vođenja oružane borbe za nas bili veoma teški. Istovremeno ona odgovara i za takve ratne slučajeve koji bi mogli predstavljati provokaciju ili proveru sposobnosti Jugoslavije da se brani. U primeni bi, zavisno od opštih i posebnih uslova agresije, dolazilo do modifikacije određenih strategijskih principa i postupaka, odnosno, tačnije rečeno, jedni bi u težim uslovima više dolazili do izražaja i obratno.

2. Sledeća praktična posledica principa univerzalnosti jeste da naša strategija odgovara za nuklearne i konvencionalne uslove ratovanja. Mislim da je u uslovima lokalne agresije na našu zemlju malo verovatna upotreba nuklearnih borbenih sredstava. Savremeni razvoj događaja pokazuje da su, na primer, Amerikanci praktično izgubili rat u Vijetnamu ili, kako se to u njihovoj literaturi kaže, »nisu ga dobili«, a da ipak nisu upotrebili nuklearna borbena sredstva. Razlozi za to su vrlo složeni i kompleksni. Nisu oni samo u domenu politike, mada ih je tu, verovatno, veliki broj. Nalaze se oni i u drugim oblastima, pa i u domenu strategije. No, i pored toga smatram da bi bilo neprihvatljivo a priori isključiti svaku mogućnost upotrebe nuklearnih borbenih sredstava i u lokalnom ratu. U eventualnom opštem svetskom sukobu u kome je znatno verovatnija upotreba nuklearnih borbenih sredstava, sigurno je da naša zemlja ne bi bila objekat glavnih nuklearnih udara, jer bi se glavni strategijski ciljevi nalazili na teritorijama glavnih protivnika i njihovih saveznika. Pored toga, kombinovani oblik vođenja oružane borbe po svojim osnovnim principima i njihovim reperkusijama na planu grupisanja snaga pruža malo povoljnih ciljeva za nuklearne udare.

Pošto se, dakle, u lokalnoj agresiji ne može isključiti mogućnost upotrebe nuklearnih borbenih sredstava, pogotovo ne u opštem svetskom sukobu, a kako je lokalna agresija ipak verovatnija bez njihove

upotrebe, to je naša strategija jedinstvena za konvencionalne i nuklearne uslove, s tim što bi njeni osnovni principi i osnovne zamisli imale znatnije modifikacije u uslovima upotrebe nuklearnih borbenih sredstava.

3. Dalja praktična konsekvencija univerzalnosti naše strategije jeste da ona odgovara za *ceo tok rata*. Kao što je poznato, jedno vreme je početni period rata toliko apsorbovao teoriju i praktične postupke pripremanja da se strategija izgrađivala uglavnom za početni period rata. Kakve posledice iz toga mogu nastupiti nije teško predvideti. Naša strategija, međutim, po svojim idejama za vođenje oružane borbe, principima i postupcima, potpuno je razrađena za *ceo tok rata*.

Princip jedinstva i raznolikosti oružane borbe je, takođe, jedan od specifičnih principa naše strategije, barem u formama njegovog ispoljavanja. Jedna strana toga principa — jedinstvo oružane borbe — poznat je i značajan i u strategiji frontalnog oblika oružane borbe. Međutim, u kombinovanom obliku taj princip ima osobitu specifičnu težinu zbog toga što ide zajedno sa principom raznovrsnosti borbenih dejstava koji upravo u kombinovanom obliku oružane borbe dolazi najviše do izražaja.

Praktične posledice primene ovoga principa su izuzetno značajne i ispoljavaju se na razne načine. Tako, na primer, u oblasti organizacije njegova primena upućuje na izgradnju jedinstvenih po organizaciji oružanih snaga i vrlo raznovrsnih po strukturi. U oblasti komandovanja njegova primena mora obezbediti široku skalu raznovrsnih inicijativa, osobito u domenu taktike, a istovremeno i jedinstvo komandovanja oružanim snagama osobito na nivou strategije.

Odnos prema prostoru. Odnos kombinovanog oblika oružane borbe prema prostoru suštinski se razlikuje od odnosa frontalnog i partizanskog oblika. Dok se frontalni oblik manje-više sudbinski veže za držanje odnosno zauzimanje prostora, a partizanski se bez čvršćih obaveza odnosi prema njemu, dotle se strategija kombinovanog oblika oružane borbe odnosi prema prostoru zaista na specifičan način. Taj odnos bi se mogao definisati kroz nekoliko osnovnih postavki.

1. I u najtežim i najnepovoljnijim uslovima agresije zahtev strategije jeste *da se uporno, od samog početka, brani svaki deo naše zemlje*. Stepenn upornosti zavisi od mnogih elemenata taktičko-operativne i strategijske situacije. Iz toga, takođe, proizlazi da bi se u svakom povoljnijem slučaju agresije od pomenutog, zahtevani stepenn upornosti odbrane mogao još uspešnije ostvariti. Time se istovremeno daje vrlo jasan odgovor teorijama koje favorizuju samo partizanski oblik oružane borbe.

2. Težnja naše strategije jeste da *održi slobodnim što veći kompaktan deo naše teritorije*. Razlozi za to su političke, ekonomske i vojne prirode. Vrlo ih je mnogo i veoma su značajni. Između svih podsetio bih samo da bez slobodnog kompaktnog dela naše teritorije nema kombinovanog oblika oružane borbe. Zbog toga je zahtev naše strategije da se, koristeći sve ono što koncepcija opštenarodne odbrane omogućuje, *odsudno brani* jedan značajni deo naše teritorije koji je za to najpogodniji. Način izvršavanja toga zahteva strategije bio bi raznovrstan i svakako da se ne bi izvodio samo odbrambenim dejstvima.

Stepen odsudnosti odbrane u ovom slučaju bio bi limitiran samo jednim drugim zahtevom strategije po kome oružane snage zemlje kao celinu treba sačuvati od poraza, jer to je, svakako, najvažniji uslov pobeđe. Način razrešenja ta dva zahteva strategije stvar je procene konkretne situacije i odgovarajućeg strategijskog odlučivanja.

3. Treba koristiti svaku povoljnu okolnost i *stvarati nove slobodne teritorije u pozadini agresora*. Neke od njih, za koje postoje uslovi i operativno-strategijska potreba, treba što čvršće držati. Na taj način se i u pozadini agresora mogu razvijati ne samo partizanska već i kombinovana dejstva. To je ujedno i najefikasniji način da se pomogne snagama koje drže slobodnim kompaktan deo naše teritorije da slome napad agresora.

Svi ti stavovi naše strategije prema prostoru vezani za pojedine periode rata, odnosno za različite uslove agresije, proizilaze ne samo iz zahteva koje principi uspešnog vođenja kombinovanog oblika oružane borbe zahtevaju već, pre svega, iz čvrstog političkog stava da se agresoru ne prepusti ni najmanji deo ove zemlje.

VRSTE I REZULTATI PROVERE VREDNOSTI NAŠE DOKTRINE I STRATEGIJE

Prava, verodostojna provera vrednosti određenih strategija, kako u celini tako i pojedinih njenih postavki, moguća je samo u stvarnim ratnim uslovima. Ratna praksa je vrhovni kriterij istine i vrednosti svih postavki ratne veštine. Šta se sa toga stanovištva može reći o vrednosti naše strategije oružane borbe? Mi, svakako, imamo sopstvena iskustva iz NOR-a u kome su proverene vrednosti određenih strategijskih postavki koje, na izvestan način i do izvesnog stepena, sadrži i naša današnja strategija. Štaviše, sadašnji naši uslovi bi u mnogo čemu bili povoljniji po nas nego što su bili u NOR-u, pa bi, adekvatno tome, i objektivni uslovi za uspešnu primenu nekih

osnovnih postavki naše strategije bili povoljniji. Oslobodilački ratovi vođeni posle II svetskog rata pod uslovima sličnim a u nečemu i težim od uslova u kojima bi naša zemlja vodila eventualni rat, pokazuju da strategije oružane borbe koje se oslanjaju na sve mogućnosti naroda koji se bori za svoju slobodu i nezavisnost imaju objektivno zakonite šanse na uspeh. Pogotovo i utoliko pre ukoliko je izgrađena ratna veština koja prevashodno odgovara konkretnim sopstvenim uslovima i ukoliko su se zemlja i njene oružane snage za to pripremile.

Pored ratne prakse, postoje i drugi vidovi provere vrednosti strategije oružane borbe, njenih postavki, principa i kategorija, koje se čine u miru. Jedan od tih vidova su razne studije i procene koje se zatim proveravaju kroz različite vrste vežbi. Poznato je da je manevar najviša forma obuke i ujedno vrsta provere najpribližnija ratnim uslovima. Otuda su i njegova iskustva najmerodavniji kriterijum prema kome se proveravaju vrednosti postavki ratne veštine u vreme mira. Kako smo mi manevar velikih razmera imali nedavno, to su njegova iskustva koja govore o vrednosti naše doktrine i strategije u ovom momentu najaktuelnija i najvažnija. Ona su, takođe, velika po broju i raznovrsna po mnogo čemu, tako da su predmet posebnih stručnih analiza i obrada. Ovde ću se ograničiti samo da ukažem na neka iskustva koja su na karakterističan način demonstrirala vrednost nekih bitnih postavki naše strategije.

Glavni principi na kojima doktrina munjevitog rata ostvaruje svoj manevar — duboki prodori u formi klinova i obezbeđenje tempa napada putem masovne upotrebe raznih vrsta vazдушnih desanata — u sukobu sa kombinovanim oblikom oružane borbe pokazuju se nemoćnim.

Duboki prodori u formi relativno uskih klinova, čiji je cilj cepanje odbrane na pojedine izolirane delove i potom počesno uništenje, u sudaru sa dobro organizovanom i vođenom odbranom, po principima naše strategije i taktike, doživljavaju da im se front borbe stalno proširuje, da im bokovi i pozadina ostaju nezaštićeni i tako objektivno olakšavaju manevar našim snagama, koje upravo traže borbu po celoj taktičkoj i strategijskoj dubini agresora a ne samo na frontu.

Dakle, odbrani organizovanoj po doktrini kombinovanog oblika oružane borbe, prodori u formi klinova ne samo što nisu opasni već joj pružaju vrlo povoljne uslove za najefikasniji manevar udara na njihove bokove i u pozadinu. Tako izduženi klinovi postaju osetljivi, relativno uspešno se presecaju i počesno tuku, doživljujući na taj način sudbinu koju su namenili odbrani.

Drugi princip doktrine munjevitog rata, tj. postizanje visokog tempa napada u sprezi oklopne jedinice — vazdušni desanti — avijacija, pri čemu, osobito u određenim zemljišnim uslovima, vazdušni desanti mogu igrati dominantnu ulogu, na manevru je vanredno uspelo demonstriran od strane naših jedinica koje su igrale »plave«. Ključ odbrane u borbi sa tim principom doktrine munjevitog rata, pored ostalih mera i postupaka, svakako je onemogućavanje vertikalnog manevra. Da bi vazdušni desanti mogli efikasno da izvrše svoj zadatak prvi uslov jeste da desantiraju na mesto gde se mogu organizovati za borbu. To se postiže na način da se biraju prostori za desantiranje koji nisu posednuti ili, ako su posednuti, vatrom se neutrališe odbrana, jer ako se desant spušta na organizovanu vatru, onda se relativno lako uništava.

Po našoj doktrini oružane borbe sve prostorije pogodne za desantiranje unapred se uređuju u protivdesantnom pogledu i posedaju. To je, naravno, moguće postići zahvaljujući, pre svega, snagama TO. Agresor, ma koliko bio jak, nije u stanju da obezbedi tolike snage avijacije da prethodno neutrališe odbranu svugde tamo gde bi želeo da upotrebi vazdušne desante. Pogotovo kad je ta odbrana i fortifikacijski adekvatno uređena, što je inače bitan zahtev naše doktrine. Na taj način u najvećem broju slučajeva agresor mora da desantira na organizovanu i spremnu odbranu, tako da desant biva uništen i pre nego što se uspe organizovati za borbu. Time se efikasno parališe jedan od najvažnijih oblika manevra na kome savremeni agresor zasniva primenu doktrine munjevitog rata. Manevar »Sloboda-71« je to jasno pokazao kako po onome što se odigralo, još više po onome kakve su sve u tom pogledu »crveni« imali mogućnosti.

Nešto o vrednosti naše doktrine oružane borbe i njene strategije u poređenju sa savremenim dostignućima u oblasti ratne veštine u svetu. Mislim da se u tom pogledu, pored normalnih dijalektičkih rezona, susrećemo i sa dve krajnosti, koje su, čini mi se, do pre izvesnog vremena bile jače naglašene ili češće isticane nego sada.

Strategija koja za svoju osnovu uzima kombinovani oblik oružane borbe za naše uslove predstavlja najviši domet onoga što sva naša iskustva i naša savremena vojna nauka može dati. Potpuniya argumentacija za takvu tvrdnju zahtevala bi svakako dosta prostora. Za ovu priliku naveo bih samo sledeće:

1. Analiza faktora koji su uticali da se naša strategija opredeli za kombinovani oblik oružane borbe spada u oblast glavne teoretske argumentacije za pomenutu tvrdnju.

Ukoliko sam u delu članka koji govori o tome pitanju uspeo, utoliko je to deo te argumentacije.

2. Provera vrednosti sličnih doktrina oružane borbe u ratnim uslovima (naš NOR, savremeni oslobodilački ratovi) jeste, bez sumnje, najznačajniji dokaz njene vrednosti.

3. Iskustva manevra »Sloboda-71«, koja su potvrdila ispravnost svih glavnih postavki i principa naše strategije u mirnodopskim uslovima, najmerodavnija su potvrda njihove vrednosti.

Što se tiče krajnosti u gledanjima na vrednost naše doktrine, one se mogu definisati kao njeno potcenjivanje odnosno apsolutiziranje.

Mišljenja koja potcenjuju vrednost doktrine kombinovanog oblika oružane borbe ispoljavaju se obično na dva načina. Jedan, po kome ta doktrina nema realnih šansi u sukobu sa savremenim vojnim doktrinama velikih sila, odnosno vojno-blokovskih grupacija i, drugi, koji ne dovodi u pitanje toliko čisto teoretsku vrednost naše doktrine koliko našu ukupnu sposobnost i pripremljenost za njenu uspešnu primenu. Mislim da je nakon manevra »Sloboda-71« takvih mišljenja i sumnji znatno manje kako u zemlji tako i u inostranstvu.

Apsolutiziranje vrednosti naše doktrine isto tako je neopravdano. Ono se susreće ponegde u našoj vojnoj literaturi i ispoljava se u različitim formama — od uzgrednog potcenjivanja nekih drugih doktrina, preko njihovog nevešto iskrivljenog interpretiranja kako bi ih onda lakše kritikovali, pa do teze da je ceo svet maltene nerazuman ako ne prihvata našu doktrinu oružane borbe. Takvo stanovište je neprihvatljivo iz više razloga. Na prvom mestu treba reći da je filozofija na kojoj je izgrađena naša doktrina opštenarodne odbrane po svojoj prirodi suprotna svakom apsolutiziranju. Naša doktrina jeste doktrina određenih naših uslova. Njena univerzalna vrednost je u tome što koristi sve ono što savremena vojna teorija u svetu daje, ali prilagođava to našim uslovima. Prema tome, ona nije doktrina svih uslova i ne može u tom pogledu imati neku apsolutnu vrednost. Ali, sasvim logično, može biti doktrina uslova sličnim našima i u tim okvirima ima ne samo našu već i opštu vrednost.

General-major
Veljko KADIJEVIĆ